

INGLIZ SHE'RIYATINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Komilova Gulmira Olimovna

O`zDJTU doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7067824>

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz she'riyatining rivojlanishi va Buyuk Britaniyada she'riyatning o`rni haqida nazaryalar tahlil qilingan. Ya'ni shuni takidlash joizki bir tildan ikkinchi tilga so'zlarning o'zlashuvi qadimiy va insoniyatning madaniy taraqqiëtiga hamoxang kechuvchi tabiiy jaraën bo'lib, barcha qadimgi tillarda sodir bo'lgan jaraëndir. O'zlashgan so'zlar yangi tilga o'zlashuvi shakli o'laroq o'zlashilgan tilda o'z o'rniga ega bo'ladi. Xususan, birinchi holatda, ikki boshqa tilli xalqlarning jonli muloqoti orqali ëki moddiy madaniyat buyumlarini nomini o'zlashtirilishi orqali singishini tarix bilan bog'liq ekani aks ettiriladi.

Kalit so'zlar: Spenser stanza, realism, milliylik an'anasi, Scandinaviya, klassizm, ertakchi janr, romantik tendensiya, ko'l maktabi, inqilobiy romantiklar.

ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ АНГЛИЙСКОЙ ПОЭЗИИ

Аннотация. В данной статье анализируются теории о развитии английской поэзии и месте поэзии в Великобритании. То есть стоит отметить, что перенос слов из одного языка в другой — это древний и естественный процесс, совпадающий с культурным развитием человечества, и это процесс, происходивший во всех древних языках. Приобретенные слова занимают свое место в приобретенном языке как форма ассимиляции в новый язык. В частности, в первом случае отражено, что оно связано с историей усвоения предметов материальной культуры путем живого общения народов, говорящих на разных языках.

Ключевые слова: спенсеровская строфа, реализм, традиция национализма, Скандинавия, классицизм, жанр сказки, романтическое направление, озерная школа, революционная романтика.

STAGES OF DEVELOPMENT OF ENGLISH POETRY

Abstract. This article analyzes theories about the development of English poetry and the place of poetry in Great Britain. That is, it is worth noting that the transfer of words from one language to another is an ancient and natural process that coincides with the cultural development of mankind, and it is a process that happened in all ancient languages. Acquired words take their place in the acquired language as a form of assimilation into a new language. In particular, in the first case, it is reflected that it is related to the history of absorption of material culture items through live communication of peoples with different languages.

Keywords: Spenser stanza, realism, nationalist tradition, Scandinavia, classicism, fairy tale genre, romantic trend, lake school, revolutionary romance.

KIRISH

Buyuk Britaniyada ingliz adabiyoti rivojlandi. Uning kelib chiqishi Britaniya orollarida yashovchi qabilalarning og'zaki xalq she'riyatidan boshlanadi. Bu erlarning asl aholisi - keltlar - Rim hukmronligi ostida (1 - 5 -asrlar), keyin ularga ingliz -saksonlar (5 -asr) hujum qilgan, ular o'z navbatida 11 -asrda. Scandinaviya vikinglarining avlodlari - Normanlar tomonidan bosib olingan. Angliya-sakson qabilalari tiliga kelt, lotin va skandinaviya ta'siri ta'sir ko'rsatdi. Turli etnik kelib chiqishlarning chalkashligi dastlabki o'rta asrlar adabiyotining o'ziga xosligini aniqladi. Ingliz millati va milliy adabiy tilning shakllanishi XIV asrda sodir bo'ladi. Adabiy

ingliz tilining paydo bo'lishi Chaucer faoliyati bilan bog'liq bo'lib, uning faoliyati o'rta asrlardan Uyg'onish davriga o'tdi. Uning "Kenterberi ertaklari" ingliz adabiyoti rivojlanishining muhim bosqichi; ularda ingliz realizmining shakllanish jarayoni Chaucerning o'ziga xos mahoratidan, qahramonlarni tasvirlashdan, hazil, ijtimoiy illatlarning satirik masxaralashidan boshlanadi. Uyg'onish davrida ingliz adabiyoti falsafiy tafakkurning jadal rivojlanishi bilan ajralib turardi, ayniqsa ingliz materializmining asoschisi Bekon va xususiy mulksiz jamiyatning mavjudligini e'lon qilgan Moraning "Utopiyasi" asarlarida yorqin aks ettirilgan. Ko'proq sotsialistik g'oyalarning rivojlanishiga muhim hissa qo'shdi va yangi davrning utopik romanining boshlanishini belgiladi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Uyg'onish davri ingliz she'riyati, turli janrlar bilan ajralib turdi, yuqori darajaga ko'tarildi. Gumanist shoirlar Vayt, Sarri, Sidney va Spenser ijodida sonet san'ati, allegorik va pastoral she'r, elegiya yuksak cho'qqilarga chiqdi. Sidney tomonidan ishlab chiqilgan sonet shakli Shekspir tomonidan qabul qilingan, "Spenser stanza" romantiklar - Bayron va Shelli she'riyatining mulkiga aylangan. Uyg'onish davrining milliy yuksalishi davrida ingliz teatr va dramasi gullab - yashnadi. Green, Kid, Marlow Shekspirning dramatik san'atini tayyorladi.

TADQIQOT NATIJALARI

Shekspirning dunyodagi ahamiyati uning ishining realligi va milliyligidadir. Shekspir ijodi ingliz she'riyati va Uyg'onish davri dramasi uchun cho'qqisi bo'lgan gumanist yozuvchi, tarixning harakatini, burilish nuqtasini va fojiali qarama -qarshiliklarini etkazdi, eng o'tkir siyosiy muammolarga murojaat qilib, unutilmas yorqin va ko'p qirrali personajlarni yaratdi. qahramonlar. "Inson va tarix" muammosi uning ijodida asosiy muammoga aylandi. Shekspir merosi - keyingi avlod yozuvchilari uchun abadiy tirik va bitmas -tuganmas fikrlar, syujetlar, obrazlar manbai. Shekspir an'anasi - realizm va milliylik an'anasi - o'lmas. U asosan yangi davr dramasi, matni va romanining rivojlanishini aniqladi.

XVII asr burjua inqilobi Angliya tarixi va adabiyot rivojida muhim rol o'ynadi. Uyg'onish davrining gumanistik g'oyalari burjua tuzumining g'ayriinsoniy mohiyatiga zid keldi. Va shunga qaramay ular xalq ozodlik harakatining yuksalishi va sinfiy kurashning keskinlashishini aks ettirgan yozuvchilar asarlarida o'z hayotlarini davom ettirdilar. Bu notinch davrdagi ijtimoiy-siyosiy, estetik va axloqiy g'oyalarning markazida XVII asrning taniqli jamoat arbobi, shoir va mutafakkir Milton ijodi turgan. Uning asarlarida ingliz burjua inqilobi voqealari va ommaning kayfiyati aks etgan. Milton she'riyati Uyg'onish davri madaniyati an'analari bilan XVIII asr ta'limiy tafakkuri o'rtasidagi bog'liqlikdir. U yaratgan isyonkor zolim jangchilar obrazlari 19 -asr ingliz romantiklari - Bayron va Shelli davom ettirgan yangi an'anaga asos soldi.

Miltonning she'rlari va so'zlari, Benyanning allegorik hikoyalari, Donnning she'rlari, risolalari, diniy va siyosiy va'zlari, ingliz adabiy tanqidining birinchi tajribalari, Drydenga tegishli - bularning barchasi 17 -asr ingliz adabiyotining o'ziga xos janr tizimini tashkil qiladi.

XVIII asr - bu ma'rifat davri, sanoat inqilobi asri, texnika va fanning muhim yutuqlari. Ma'rifat Evropa mamlakatlarida keng tarqalgan; bu feodalizmni munosabatlarning kapitalistik shakllari bilan almashtirishga qaratilgan ozodlik kurashi bilan bog'liq rivojlangan mafkuraviy harakat edi. Ma'rifatchilar aqlning kuchiga ishonishdi va mavjud tartibni tanqidiy hukm qilishdi.

Boshqa mamlakatlarga qaraganda burjua inqilobi oldinroq sodir bo'lgan Angliyada (Gollandiyadan tashqari), XVIII asr. burjua tuzumining o'rnatilishi davriga aylandi. Bu davr adabiyotining o'ziga xosligi bilan bog'liq. Ma'rifatparvarlik g'oyalari va madaniyati bu erda

qit'aga qaraganda ancha oldin paydo bo'lgan va ta'limiy mafkuraning ziddiyatlari yanada aniqroq namoyon bo'lgan, bu burjua voqelikining uyg'un jamiyat idealiga mos kelmasligi bilan to'liq izohlanadi. 18 -asr adabiy yo'nalishlari - klassitsizm (Pop she'riyati), ta'limiy realizm (cho'qqisi Fielding ishi), sentimentalizm, bu ma'rifatning ratsionalizmiga reaksiya sifatida rivojlangan (Tomson, Jung, Grey, Goldsmit, Stern). Ingliz ma'rifiy adabiyotining janr shakllari xilma -xil: risola, ocherk, farz, komediya, burjua dramasi, "balladali opera", she'r, elegiya. Etakchi janr - bu Dafeo, Svift, Richardson, Filding, Smollett, Goldsmit, Stern asarlarida turli xil modifikatsiyalarda taqdim etilgan roman.

O'qituvchi romanining an'analari 19 -asr ingliz tanqidchi realistlari ijodida o'z hayotini davom ettirdi. -Dikkens va Tekkerey; Defoning "Robinzon Kruzo" asari jahon adabiyotida "Robinsondes" ning rivojlanishiga asos yaratdi; Stern psixologiyasi keyingi avlod yozuvchilari uchun mukammallik maktabiga aylandi. XVIII-XIX asrlar oxirida. ingliz adabiyotida yangi yo'nalish - romantizm shakllanmoqda. Angliyaning ijtimoiy va siyosiy hayotining xususiyatlari, boshqa Evropa mamlakatlariga qaraganda, romantik harakatning mavjud bo'lishiga olib keldi. Uning boshlanishi 18-asr romantizmidan oldingi davr bilan bog'liq, oxirgi bosqich 19-asrning oxiriga to'g'ri keladi. 1789-1794 yillar frantsuz burjua inqilobi ta'siri ostida alohida tendentsiya sifatida rivojlangan romantizmning gullab -yashnashi 18 -asr oxiri - 19 -asr boshlariga to'g'ri keladi.

Romantik tendentsiyaning o'ziga xosligi davrning o'tish davri, feodal jamiyatining burjua jamiyati bilan almashtirilishi bilan belgilanadi, bu esa romantiklar tomonidan qabul qilinmaydi va qoralanmaydi. Angliyadagi romantizm, shaxsning begonalashuvi, o'tish davri va beqaror davrda, fojiali qarama -qarshiliklarga to'la odamning ongi va psixologiyasining uzilishlarini, yangi bilan eski o'rtasidagi keskin kurashni alohida kuch bilan aks ettirdi. Romantik san'atda odamni o'zining yorqin ichki dunyosi bilan yashaydigan, o'zini qadrlidi deb tasvirlash istagi namoyon bo'ldi.

Romantizmning ma'rifatga reaksiya sifatida shakllanishining o'tish va tayyorgarlik bosqichi Angliyada Godwin, Chatterton, Radcliffe, Walpole, Bleyk kabi yozuvchilar va shoirlarning asarlari bilan tasvirlangan pre-romantizm edi. Romantizmdan oldingi davr klassitsizmning ratsionalistik estetikasini emotsional printsip, sentimentalistlarning sezgirligi - ehtirolarning sirligi va sirliligi bilan solishtirdi; ular folklorga qiziqish bilan ajralib turadi.

MUHOKAMA

Ingliz romantikasining estetik qarashlari va tamoyillarining shakllanishi ularning zamonaviy voqelikining o'ziga xos xususiyatlari bilan ham, ma'rifatning falsafiy va estetik tushunchalari bilan munosabatlarining tabiati bilan ham bog'liq. Ma'rifatparvarlarning optimistik g'oyalari, ularning aql qonunlariga muvofiq ijtimoiy yaxshilanishiga ishonchi romantiklar tomonidan tanqidiy qayta ko'rib chiqilgan. Ma'rifatparvarlarning inson tabiati haqidagi qarashlari qat'iyat bilan qayta baholandi: romantistlar inson va uning borligini ratsional-materialistik talqin qilishdan qoniqish hosil qilmadilar. Ular insonning hissiy printsipini aqlga emas, balki tasavvurga, insonning ichki dunyosiga xos bo'lgan qarama -qarshiliklarga, doimiy tinimsiz izlanishlarga, ruhning isyoniga, idealga intilish va istehzo tuyg'usiga, imkonsizligini tushunishga urg'u berdilar. bunga erishish.

Ingliz romantiklarining asari hayotning fantastik-utopik, allegorik va ramziy tasvirining milliy an'analari, lirik mavzularni alohida dramatik ochib berish an'anasini aks ettiradi. Shu bilan birga, ta'limiy g'oyalar ham kuchli (Bayron, Skot, Xazlittdan). Romantiklar yangi san'atga

yo'l ochish istagida birlashdilar. Biroq, har xil mafkuraviy va siyosiy yo'nalishdagi yozuvchilar o'rtasida keskin estetik polemika to'xtamadi. G'oyaviy va falsafiy farqlar va kelishmovchiliklar romantizmda bir qancha tendentsiyalar paydo bo'lishiga sabab bo'lgan. Ingliz romantizmida oqimlar orasidagi chegaralar juda aniq belgilangan edi. Romantizm davri Angliya adabiyotida Wordsworth, Coleridge va Southey tegishli bo'lgan "ko'l maktabi" ("leykistlar"); inqilobiy romantiklar - Bayron va Shelli; London romantiklari - Keyt, Lam, Xazlitt. Romantizmning realizmning aniq xususiyatlari bilan uyg'unlashuvi tarixiy roman yaratuvchisi Skottning ishiga xosdir.

Romantizmning janr tizimi, asosan, turli xil she'riy shakllar bilan tavsiflanadi (lirik she'rlar, lirik-epik va satirik she'rlar, falsafiy she'rlar, she'riy roman va boshqalar). 19 -asrning realistik romanining shakllanishida tarixiylik muhim rol o'ynagan Skottning ishi romanning rivojlanishiga katta hissa qo'shdi. 30-40-yillarda. XIX asr. Tanqidiy realizm ingliz adabiyotining etakchi tendentsiyasi sifatida e'tirof etilgan. Chartistik harakatning eng yuqori ko'tarilish davrida - 40 -yillarning ikkinchi yarmida o'zining eng yuqori cho'qqisiga chiqadi.

Tanqidiy realizm oldingi davrlarning madaniy yutuqlari asosida rivojlanadi, ma'rifiy realizm, romantizm an'alarini o'zlashtiradi; ayni paytda realizmning rivojlanishi yangi estetika, shaxs va voqelikni tasvirlashning yangi tamoyillari paydo bo'lishi bilan ajralib turardi. Badiiy tasvirning eng muhim ob'ekti - bu mavjudlikning aniq tarixiy shartlari bilan bog'liq shaxs. Shaxs shart -sharoitida ijtimoiy muhit bilan namoyon bo'ladi. Tanqidiy realistlar uchun asosiy tamoyilga aylangan ijtimoiy determinizm voqelik qonunlarini ochib berishga yordam beradigan ma'lum bir tizim sifatida tarixizm bilan birlashtirilgan. Ingliz san'atida shaxs va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatish harakati 19 -asrdan ancha oldin boshlangan. Biroq, faqat XIX asrda. Dikkers va Tekkeray, Bronte va Gaskell o'z qahramonlarini zamonaviy Angliyaning ijtimoiy tuzilishiga organik ravishda kirita olishdi.

XULOSA

Urush tugashi haqidagi umidlar umidsizlikka yo'l qo'ydi; yosh avlodning tartibsizligi tanqid, asabiylashish, nostalji va chuqur norozilik kayfiyatini keltirib chiqardi. "G'azablangan yosh yozuvchilar" galaktikasi 1950-yillardagi urushdan keyingi Angliya adabiy hayotidagi xarakterli hodisadir. 60-70 -yillarda. Insoniyat taqdiri uchun fan va texnika yutuqlarining samaradorligi muammosi ko'plab yozuvchilarning e'tiborini tortdi. Ijtimoiy va irqiy qarama - qarshiliklar, ishchi va talabalar harakati keskinlashgan sharoitda rivojlanib borayotgan adabiyot paydo bo'layotgan vaziyatning beqarorligiga javob bera olmadi. Birlashtiruvchi "milliy g'oya" ni izlash jarayoni boshlanadi. Sanoatlashtirish texnologiyaga sig'inishga qarshi bo'lgan "quvnoq eski Angliya" orzusiga qaytishga olib keldi, bu esa umidlarni oqlamadi. Hozirgi zamon ingliz adabiyotining janr tizimida, oldingi davrlarda bo'lgani kabi, etakchi o'rin romanga tegishli. Zamonaviy romanda janr tipologiyasining har xil va bir vaqtning o'zida o'zaro bog'liq xususiyatlari namoyon bo'ladi (roman epik va dramatik, panoramali va metaforik, lirik va hujjatli, qizg'in va keng, markazga va markazdan qochuvchi, ob'ektiv va sub'ektiv). Unda dramatik va fojiali tuzilishga bo'lgan tortishish satirik boshlanish bilan birlashtirilgan. Epik tsiklning shakli rivojlanadi. Zamonaviy ingliz adabiyotidagi eng yirik ingliz yozuvchilari - Grin, Vo, Qor, Golding, Murdok, Spark, Foules. Dramaturglar orasida Osborn, Bond va Pinter keng shuhrat qozondi; shoirlar orasida Robert Graves va Dilan Tomas bor.

REFERENCES

1. Афансьев А.Н. Дерево жизни.-М., 1982.
2. Бертельс А.А . Очерки истории арабской литературы нового времени.-М.,1983.
3. Azimovna M. S., Ilkhomovna U. D. Optimal principles of assessing the quality of graduates in higher education //Eurasian Scientific Herald. – 2022. – Т. 8. – С. 233-238.
4. Голосовкер Я.Логика мифа.-М.,1987.
5. Долинина А.А. Очерки истории арабской литературы нового времени.-М.: 1983.
6. Jo‘raqulov U. Hududsiz jilva.-Т., 2006.
7. Jo‘rayev T. Ong oqimi. Modern.-Farg‘ona, 2009.
8. Azimovna M. S. THE MAIN DIRECTIONS OF THE MARKETING COMPLEX TO INCREASE THE EXPORT POTENTIAL OF PRODUCTS //FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES. – 2022. – Т. 1. – №. 9. – С. 20-23.
9. История эстетики: Памятники мировой эстетической мысли. В памяти томах.-М., 1964-1970.
10. Yo‘ldoshev Sa’dulla va bosh. Qadimgi va o‘rta asrlar G‘arbiy Yevropa falsafasi-Т.,2003.
11. Yo‘ldoshev S. va bosh. Yangi va eng Yangi davr G‘arbiy Yevropa falsafasi.-Т.,2002.
12. Azimovna M. S., Ilkhomovna U. D., Shokhrukhovich U. F. WAYS TO USE MARKETING INFORMATION IN THE PROCESS OF EVALUATING THE ENTERPRISE //World Economics and Finance Bulletin. – 2022. – Т. 10. – С. 9-12.
13. Кун Н.А. Легенды и мифы древней Греции.-М., 1955.
14. Конфуцианство в Китае.-М., 1982.
15. Китайская классическая драма (Автор книги:В.Ф.Сорокин)-М.,1979.
16. Культура эпохи Возрождения Сб.статей.-Л.,1986.
17. Кирквуд К. Ренессанс в Японии.-М., 1988.